

SPOMENICA BENEŠKIH IN KANALSKIH SLOVENCEV

Zahtevamo ekonomsko pomoč za naš razvoj in priznanje vseh naših manjšinskih pravic

Predstavniki iz Beneške Slovenije in Kanalske doline dr. Viljem Černo, Izidor Predan, župnik Pasquale Gujon, prof. Pavel Petričič, prof. Marino Qualizza, župnik Emil Cenčič, Simon Prešeren in Vojmir Tedoldi so obiskali deželnega predsednika dr. Berzantija in mu izročili spomenico o ekonomskih in kulturnih zahtevah Slovencev Beneške Slovenije in Kanalske doline

V petek 10. oktobra je predsednik deželne vlade dr. Alfredo Berzanti sprejel 8 člansko delegacijo Slovencev iz videmske pokrajine. Delegacija so k predsedniku pospremili deželni poslanci dr. Drago Stoka (Slovenska skupnost), Dušan Lovriha (KP), Arnaldo Baracetti (KPI), Flaminio De Cecco (PSIUP) in Arnaldo Pittoni (PSI), ki je tudi podpredsednik deželne skupščine.

Med daljšim prijateljskim in iskrenim razgovoru je predsednik Berzanti sprejel predloženo spomenico beneških in kanalskih Slovencev, ki jo objavljamo posebej.

Predsednik deželne vlade Berzanti je v razgovoru našim predstavnikom obljubil, da bo dežela izpolnila vse tiste zahteve zapisane v spomenici, ki so v deželni pristojnosti. Glede drugih zahtev, ki niso v deželni pristojnosti pa je zagotovil, da jih bo s priporočilom in upravičenostjo posredoval in priporočil v ugodno rešitev rimski vladi.

Ob koncu sprejema je tiskarski urad dežele Furlanija-Juljska Benečija izdal naslednjo uradno poročilo:

«Predsednik deželne vlade Berzanti je sprejel danes popoldne v Trstu delegacijo iz Nadiških dolin, iz Terske doline in iz Kanalske doline, ki mu je predložila številna vprašanja, ki

se tičejo državljanov slovenskega jezika, bivajočih na teh področjih.

V delegaciji so bili gospod Predan, predsednik prosvetnega društva «Ivan Trinko», prof. Petričič iz Sv. Petra ob Nadiži, dr. Černo občinski svetovalec iz Brda, duhovnik Qualizza iz Sv. Lenarta, župnik iz Matajurja Gujon, župnik Cenčič iz Gorenjega Trbižja (Srednje), gospod Prešeren iz Trbiža in gospod Tedoldi iz Vidma. Sestanek so se udeležili tudi de-

želni svetovalci Baracetti, De Cecco, Lovriha, Pittoni in Stoka.

Predsednik Berzanti je najprej poslušal udeležence, ki so mu orisali razna vprašanja, nakar je zagotovil, da bo deželna uprava proučila rešitev nakazanih vprašanj, zlasti tistih, ki so gospodarsko - socialnega značaja in ki spadajo v pristojnost deželne uprave same. Za vprašanja, katerih rešitev spada v pristojnost države, je predsednik dejal, da bo deželna vlada

opozorila rimsko vlado na zahteve, ki jih je postavila delegacija.

Zatem je predsednik Berzanti omenil pobude, ki jih deželna vlada, posebno pa še deželno odborništvo za kmetijstvo in ERSA (Deželna ustanova za razvoj kmetijstva) uresničujejo, da odpomorejo zastoju, v katerem so Nadiške doline. Pri tem je potrdil obveznost, ki teži za to, da se zajamči prebivalstvu samih dolin zadovoljiv gospodarski in socialni razvoj».

Spomenica, ki so jo izročili beneški in kanalski Slovenci

Gospod predsednik,

V našem pismu iz dne 24. julija 1968 smo predložili Vašemu prijaznemu zanimanju vprašanje našega življenja in naših teženj na sploh. Ker ste v Svojem odgovoru o razpravi programa deželnega odbora po izvolitvi 2. deželnega sveta trdili, da smo se zmeraj omejili v zahtevah na načelne prošnje, smo Vam obljubili vlogo z našimi stvarnimi zahtevami, ker smo smatrali, da ste najbolj merodajna oblast, ki naj določi, katere od teh naj bi bile predmet prizade-

vanj in merodajnosti dežele, katere pa bi dežela lahko predložila višjim državnim organom.

Ker smo prišli do zaključka, da bo imel odbor 2. zakonodajne dobe omejen program, ki naj bi ga verificirali po določenem času, smo čakali, da pride do oblikovanja novega odbora in Vam tedaj predložili tiste zahteve, ki se nam zdijo vredne pozornosti in upoštevanja.

Želimo poudariti, da v svojih programskih izjavah z dne 28. februarja 1969 in v svojem odgovoru z dne 11. marca 1969 niste postavili ozemelskih omejitev pri razvoju deželnega delovanja glede na slovensko skupnost v Furlaniji-Juljski Benečiji, čeprav je hotel prisednik Stopper v svojem odgovoru na neko vprašanje MSI in svetovalca Lovrihe (KPI), Stoke (SS) v deželnem svetu zožiti Vaše lastne izjave z dne 12. julija 1968 in čeprav ste Vi sami ustvarili vtis v nekem podobnem odgovoru svetovalcu Baracettiju, da hočete dati poudarka skoraj izključno gospodarskim vprašanjem, ki na žalost pritisakajo na usodni način na prebivalstvo videmske pokrajine, v kateri živi en del slovenske skupnosti, pri tem ste pa pozabili, da obstaja vprašanje etničnega značaja.

Zato se nam zdi bolj potrebno, da Vam navedemo vprašanja, ki bi jih deželna uprava naravnost ali deželna uprava kot posrednica pri državi privedla k stvarni rešitvi že v tej drugi zakonodajni dobi pod Vašim predstvom.

Predvsem želimo predložiti Vaši pozornosti zahteve, da bi se Slovenci iz Videmske pokrajine lahko v miru, nezaskrbljenosti, kakor tudi v popolnem pravu okoristili z vsemi odredbami demokratičnega značaja, ki jih vsebujejo

ustava, ustavni zakoni in posebni statut dežele, ki je bila ustanovljena prav zaradi prisotnosti slovenske manjšine, da pa pri tem nobena fizična ali javna ali privatna organizacija ne poskuša na katerikoli način ovirati njihovih teženj za razvoj kot narodnostne skupnosti v povezavi z isto narodno skupnostjo v goriški in tržaški pokrajini.

Zavedamo se, da je danes to možno, ker je stvar demokracije in enakosti med državljani republike napredovala zaradi borb političnih sil vseh ideoloških in političnih usmeritev ter je zato težko, če ne naravnost nemogoče, da bi se stanje povrnilo v preteklost avtoritarnega tipa in torej glede na slovensko prebivalstvo videmske pokrajine na kakršenkoli poiskus nepriznavanja bivanja in tlačenja teženj tega prebivalstva.

Zato bi bilo povsem pravično, da bi se ustvarilo za naše slovenske ljudi v videmski pokrajini ugodnejše izhodišče kakor je današnje. Ker se je že nemogoče vrniti nazaj, toliko v dobrem kakor v slabem, bi bilo vsaj pravično, gospod predsednik, da bi ti slovenski ljudje lahko začeli s tem, kar so si mogli priboriti pri vseh velikih ovirah slovenski prebivalci goriške in tržaške pokrajine in da bi ti ljudje lahko zaživeli v ugodnih pogojih za razvoj njihovega jezika in njihove kulture.

Menimo, da bi izdali same sebe, če si ne bi zastavljali za cilj tega, kar želijo doseči naši bratje iz goriške in tržaške pokrajine. Ta cilj nam je vedno pred očmi in nihče si ne more misliti, da bi nas od tega odvrnil.

Ker smo vendar ljudje, ki se vsak dan srečujemo s trdo stvarnostjo obstoja, marsikdaj bednega in negotovega, smo realisti ter mislimo, da je možno iti korakoma pri (Se nadaljuje na 3. strani)

Most čez Jadran

Nedavni večdnevni uradni obisk našega predsednika republike Saragata v sosednji Jugoslaviji ni bil samo dogodek prvega reda za jadranski sosed, temveč tudi prvorazredni politični dogodek evropskega in svetovnega pomena.

Prvič v zgodovini se je sploh zgodilo, da je nek šef italijanske države obiskal sosednjo republiko, ter tako prestopil most prijateljstva in sodelovanja čez Jadran, most, ki ga gradita ljudstva z obeh bregov Jadrana plodno in ustvarjalno že celo vrsto let. Zato je bil Saragatov obisk pri jugoslovanskemu predsedniku Titu, najprej v Beogradu, potem pa v Zagrebu in ob koncu v Sloveniji in Ljubljani, samo najvišja potrditev dosedanjega političnega, ekonomskega in kulturnega stanja med obema državama, hkrati pa vzpodbuda za nadaljni razvoj stikov na vseh področjih.

Jugoslovanska javnost je z izrednimi simpatijami in ljubeznijo sprejemala v svoji sredi našega predsednika republike, pa tudi pogovori med Saragatom in Titom ter njunimi sodelavci so pripeljali do ce-

le vrste rešitev najrazličnejših vprašanj, ki so kljub dosedanjemu visokemu razumevanju in prijateljstvu vendarle še obstojala. Komunike, ki sta ga ob koncu podpisala oba predsednika, najbolje priča o vsem tistem, o čemer sta se visoka sobesednika sosednjih prijateljskih dežel sporazumela, pa naj je šlo pri tem za čisto bilateralna ali pa evropska in svetovna vprašanja, pri katerih igrata prav Jugoslavija in Italija nemajhno vlogo glede evropske varnosti, miroljubnega sožitja in miru na svetu.

Saragatov obisk v Jugoslaviji in Titov obisk pri nas spomladi ali poleti prihodnjega leta pa je znova in spet na najvišji ravni potrdil samo zgodovinsko dejstvo in resnico, da je postalo Jadransko morje, morje, ki sicer geografsko, stvarno deli obe sosedni, a jih zato, duhovno, prijateljsko in razumevajoče družijo. In tako so postale meje med Italijo in Jugoslavijo še bolj odprte, čeprav so že danes ene najbolj odprtih meja v Evropi in na svetu.

Ne samo furlanščino, temveč tudi slovenščino v naše šole

V Gorici in Vidmu so pred kratkim svečano proslavili petdesetletnico ustanovitve Furlanskega filološkega društva, ki je bila povezana s šestinštiridesetim kongresom Omenjenega društva. Kongresa se je udeležilo kakih 70 univerzitetnih profesorjev iz devetih držav, med njimi profesorji iz Avstrije, Jugoslavije, Italije, Švice, Francije, Romunije, Bolgarije, Sovjetske zveze in Turčije. Vseka-

Predsednik društva, senator in čedadski župan Pelizzo je imel na kongresu odprtveni govor, v katerem je poudaril med drugim, da bi moral biti prvi uradni korak k priznanju furlanščine kot enokoprnega jezika italijanščini predvsem uvedba pouka tega jezika v osnovne šole v Furlaniji. Furlanska zgodovina, furlanske tradicije in furlanščina ne smejo pasti v pozabo pri tistih, ki so odgovorni za dejansko demokracijo v teh krajih, so poudarili govorniki.

Vsekakor moramo pozdraviti takšne težnje in zahteve, kot jih je bil izrekel senator

Pelizzo, vendar pa nas pri vsem tem čudi, kako to, da prav Pelizzo, ki dobro pozna probleme beneških Slovencev, ni spregovoril tudi o dejstvu, da poleg furlanščine tudi slovenščina v Furlaniji ni uradno priznana kot jezik, čeprav naša ustava posebej ščiti pravice nacionalnih etničnih skupin, med katere ne sodijo samo Furlani temveč tudi beneški Slovenci.

V tem smislu se lahko torej tudi mi upravičeno pridružimo željam in hotenjem Furlancv, da dobijo uradno priznanje za svoj jezik in uvedbo le-tega v osnovne šole, saj so končno njihovi problemi tako podobni našim problemom. Prepričani smo, in to je dokazal tudi mednarodni kongres jezikoslovcev o furlanskem jeziku in ljudskih tradicijah, da bosta tako furlanščina kot slovenščina v naši pokrajini končno le dobili uradno priznanje in s tem vstop v osnovne šole, kjer naj bi se Furlani učili svojega, naši ljudje pa slovenskega materinega jezika.

TEKMOVANJE TREH OBMEJNIH DEŽEL

Furlanija - Julijska krajina, Slovenija in Koroška so se pomerile v streljanju

Na strelišču v Ljubljani je bil v nedeljo 5. oktobra že deveti meddeželni troboj Furlanija - Julijska krajina, Slovenija in Koroška, ki ga je tokrat organizirala Gorenjska tekmovalna skupnost.

Prvič je bilo tekmovanje že leta 1961. v Ljubljani na katerem so sodelovali strelci Gorenjske in Furlanije. Leto dni kasneje pa so se tekmovanja udeležili tudi koroški strelci. Vse do lanskega leta so streljali le z MK puško standardne izdelave (3x20) potem pa so na željo strelcev iz naše dežele v program uvedli tudi streljanje s pištolami.

V streljanju z MK puško

standardne izdelave so že devetih zapored zmagali strelci Gorenjske, v streljanju s pištolo pa so tudi le-

FOJDA

Vsak dan pošta tudi v hribovskih vaseh

S prvim oktobrom so v komunju Fojda izboljšali dostavo pošte in sicer jo sedaj prejema vsak dan tudi v hribovskih vaseh: Podklap, Čenebola, Podcerkev, Pedroža, Vile in Raščak.

Prav iz teh vasi, kakor vemo, je dosti ljudi po svetu

tos zmagali strelci iz Furlanije, ki so dosegli 1702 krogov in so bili za 22 krogov boljši od ekipe Gorenjske.

in zato je prav, da njihovih svojci, ki so ostali doma, prejema od njih pošto redno, to je vsak dan. To zadnje leto so namreč pošto dostavljali samo trikrat tedensko.

Pričetek javnih del

Deželno prisredništvo za javna dela je na podlagi deželnega zakona št. 23 dodelilo komunju Fojda 13 milijonov in 500 tisoč lir prispevka za popravilo in asfaltiranje internih cest. S tem bodo tako uredili vse glavne ceste v Fojdi (Via degli Ulivi, Via dei Colli, Canal del Ferro, Via dela Roggia) in glavni trg v Ronkih. V kratkem bodo razširili tudi Ulico Roma, trg Italija in ojačali javno razsvetljavo. Ta zadnja dela bo financiralo ministrstvo za javna dela iz fondov za obnovo med vojno porušenih krajev.

AHTEN

V podzemlju petrolej?

Zadnje čase se v ahtenskem komunju in okoliških krajih mnogo govori o petroleju, ki naj bi se nahajal parov gotovo v tamkajšnji okolici. Pred nedavnim so domačini namreč opazili nekakšne «mehurčke», ki so se vžgali, če so se približali s tlečo vžgalico. Na lice mesta so takoj prišli tehniki in pregledali okolico. Odnesli so seboj tudi nekaj kamenja, ki so ga pregledali v laboratoriju, a ljudje niso dobili še nobenega odgovora v pojasnilo, odkod ta vnetljivi plin. Te dni je govoriča o morebitnih ležiščih petroleja zopet navdala z upi tamkajšnje ljudi. Ko je gradbeno podjetje Umberto Giuseppini kopalo za napeljavno kanalizacijo, se je zopet začutil oster duh od petroleja. Sedaj ljudje še bolj nestrpno pričakujejo rezultate in nekateri že sanjajo o lepši bodočnosti, če bodo res odkrili petrolejske vrelce.

Lovski koledar v komunjskih loviščih

Ahtenska lovska sekcija, ki šteje 74 vpisanih članov, je izdala sledeči lovski koledar: od 14. septembra do 31. oktobra bo dovoljen lov na srnjaka in na divjega prašiča v hribovskih krajih in v nekaterih krajih na ravnini samo na srnjaka tudi od 21. do 28. septembra; dne 5. oktobra se odpre lov na vsem teritoriju lovske rezerve in se bo smelo loviti samo en dan v tednu in sicer: vsak član bo smel ustre-

liti enega zajca ali enega fazana (samca). Na ravninskem področju rezerve je prepovedano loviti z lovskimi psi, razen dne 26. oktobra, 30. novembra, 14. in 28. decembra. Lov na srnjaka mora biti organiziran v skupine (vsaka skupina mora šteti najmanj 4 osebe). Lovcem je tudi prepovedano puščati avtomobile in druga prevozna sredstva na poljskih poteh, ki so privatne, puščajo pa jih lahko kjerkoli na državnih ali pa občinskih cestah.

GORJANI

Ustanovili so turistično društvo

Tudi v Gorjanih bi radi dopolnili revno lokalno ekonomijo s turizmom. Vasice, ki leže visoko v bregu, so zares privlačne, posebno za nedeljske izletnike, a treba bi bilo marsikaj ukreniti, da bi si turizem utrl pot tudi v teh krajih. In prav zato so v Gorjanih ustanovili turistično društvo, ki bo skrbelo za propagando in vzelo nase še druge naloge v prid turizmu.

V vodstvo so bili izvoljeni: Renzo Placereani, Flaviano Ermacora, Gelindo Castenetto, Ermano Sbulf, Angelo Buonavia, Renzo Lucardi, Tullio Zanitti, Giovanni Giorgini in Valentino Crapiz.

IZ NADISKE DOLINE

Deželni prispevek za novo cesto v Podarju in most v Dolenjem Brnasu

Dežela je pooblastila Pokrajinsko ustanovo za hribovsko gospodarstvo (Ente regionale di economia montana) iz Vidma, da preda v gradnjo novo cesto, ki bo povezovala Kosto s Podarjem. Ti dve vasi sta sedaj še edini v špeterskem komunju, ki nista medsebojno povezani z dobro cesto. Delo bo stalo 15 milijonov lir.

V kratkem bodo odpravili tudi tisti nevarni ovinek na državni cesti, ki pelje skozi Špeter in sicer na placu pred cerkvijo. Delo bo stalo 13 milijonov in pol. Po tej cesti se vrši vsak dan velik promet, ker je tu blizu obmejni prehod prve kategorije za Jugoslavijo.

Se letos bodo popravili tudi mostiček, ki vodi preko hudournika Pojak v Dolenjem Brnasu. Mostiček je namreč zelo nesiguren, ker ga je poškodovala voda, ki je narasla zaradi neurja. Stroški za to delo bodo znašali dva milijona in 600 tisoč lir in bodo kriti z deželno podporo.

Milijardo lir za industrijo v hribovskih krajih

Z dnem 3. oktobra je stopil v veljavo deželni zakon, ki predvideva prispevke za opremo novih industrijskih objektov v hribovskih krajih.

Ta odlok pooblašča deželno administracijo, da razdeli eno milijardo lir v štirih letih (250 milijonov lir za vsako finančno leto od leta 1969 do vstevši 1972. leto) za prispevke ali podpore «una tantum» in sicer v višini, ki ne presega 20 odstotkov in to v korist podjetjem, ki bodo zgradila nove industrijske objekte v hribovskih krajih na deželnem ozemlju in ki morajo najeti kredit za nabavo zemljišča, strojev ali opreme. V poštev pridejo tudi že obstoječe industrije, če jih razširijo in povečajo delovno silo za najmanj 50 delovnih mest oziroma da se zagotovi za vsaj 30 odstotkov večja produkcija.

Prišel je torej trenutek, ko bi se dalo tudi v naših ubogih hribovskih krajih postaviti kakšen večji obrat, saj delovne sile ne manjka in so dani tudi vsi ostali pogoji, o katerih smo že večkrat pisali. Kot znano, ni pri nas nobene industrije in morajo zato ljudje po svetu za vsakdanjim kruhom, njihove domačije pa propadajo. Zemlja v Beneški Sloveniji je siromašna, nudi le toliko, da se ljudje s pridelki preživljajo komaj par mesecev na leto, vse ostalo je pa treba poskrbeti drugje.

Važni sklepi špeterskega komunskega sveta

Komunski svet, ki se je sestel pretekli teden za izredno zasedanje, je med drugim razpravljal o stroških za ureditev turistične ceste, ki poteka na ozemlju špeterskega komunja in sicer od Mosta sv. Kvirina,

preko Dolenjega Brnasa, Naukule in Tarčete. Odobrili so tudi statut in pristopili h konzorciju za industrijski razvoj čedadskega področja. Potrdili so tudi delo izgradnje podpornega cestnega zidu v Gorenjem Brnasu in ob koncu so razpravljali še o zakupu del za ojačenje vodovoda v Klenjah.

PODBONESEC

Mali obmejni promet meseca septembra

Ceravno so bile v glavnem meseca septembra velike poletne počitnice že mimo, je bilo preko obmejnih prehodov v naših krajih izredno živahno gibanje. Tako so zabeležili na obmejnem bloku v Štupci 132.302 prehodov, v Učiji 1.119, na Mostu na Nadiži 416, na mostu Mišček 762, na mostu Klinec 236, v Polavi pri Čeplesiščih v sovođenjskem komunju 790, v Robediščih 551, v Salarjih pri Dreki 223 in v Idrijski dolini 20. Tem je treba prišteti še 150 tisoč prehodov s potnimi listi in tako lahko rečemo, da je šlo preko meje povprečno vsak dan več kot 10 tisoč ljudi.

SREDNJE

Smrtna prometna nesreča

Pretekli teden je prišlo na mostu čez Aborno med Ažlo in Dolenjo Merso do zelo hude prometne nesreče, ki je imela usodne posledice: 23-letni Marcel Balus iz Gorenjega Trbilja je izgubil življenje. Balus in 17 letni Luciano Drecogna sta zavozila z motorjem preveč na levo stran ceste in to prav v tre-

IZ TERSKE DOLINE

Še 76 milijonov lir za cesto na Bernadijo

Deželni podpredsednik in prisrednik za turizem Enzo Moro je te dni podpisal dekret za dodelitev prispevka za izvedbo drugega dela turistične ceste na Bernadijo. Deželni prispevek znaša 76 milijonov lir na celotne stroške, ki znašajo 95 milijonov. V preteklosti je dežela dodelila v ta namen še 28 milijonov in zato je upanje, da bo s to vsoto sedaj dograjena cesta do kraja in da se je bodo turisti posluževali radi, saj se z vrha Bernadije nudi krasen razgled po vsej furlanski ravnini.

V kratkem bodo popravili tudi cesto na Tanameji, ki jo je letos poleti poškodovale neurje. V ta namen je dežela že dodelila 6 milijonov lir prispevka.

TAVORJANA

Smrtno se je ponesrečil Danilo Boreanaz

Vse je globoko pretresla žalostna vest, da je umrl zaradi poškodb, ki jih je dobil pri prometni nesreči, 32-

letni Danilo Boreanaz iz Tavorjane. Na cesti, ki pelje proti Čedadu, ga je podrl nek kamion in mu prizadel tako hude poškodbe, da so si zdravniki takoj ob prevozu v bolnico pridržali prognozo. Kljub skrbni zdravniški negi je Boreanaz čez par dni umrl. Bil je povsod zelo priljubljen in zato ga bodo vsi, ki so ga poznali, ohranili v najlepšem spominu.

V bolnico so morali peljati tudi 69-letnega Ernesta Vucha iz Raven, ker so ga udarila vrata, ko je izstopal s kamiona pri kantirju, kjer dela. Pri nesreči si je Vuch močno poškodoval ramena in nogo in zato se bo moral zdraviti 30 dni.

Novo vodstvo v ECA

Komunski svet v Srednjah, ki se je sestel pretekli teden, je med drugim izvolil tudi novo vodstvo komunske podporne ustanove (Ente comunale assistenza) Izvoljeni so bili Ivan Postregna, Natalio Mellinch, Jožef Bordon, Mario Cernigoi in Vincenc Predan.

Ob zaključku zasedanja je svet odobril tudi statut za čedadsko industrijsko področje.

SV. LENART

Poroke

Pred kratkim so se poročili tile pari iz našega komunja: Elena Cendon iz Kosce z mehanikom Giorgiom Bon iz Cedada, Vigi Chiacig iz Sv. Lenarta z Mirelo Zagati iz Cinisello (Milano), Sergio Anzolini z Ginette Blanc iz Publier (Francija).

Vsem novoporočencem želimo mnogo sreče in zadovoljstva na novi življenjski poti.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Gradnja nove ceste v Teje

V kratkem bo Idrijska dolina dobila novo arterijo, ki bo olajšala promet. Zgradili bodo namreč novo cesto, ki bo potekala od meje s čedadskim komunjom do vasi Teje (S. Pietro di Chiazacco) in Selišč (Cladrecis). Delo so že dali v zakup in bo stalo 24 milijonov lir. Država bo prispevala 80%, ostale stroške pa bo vzel v breme komun, ki bo za to vzel posojilo.

IZPOD KOLOVRATA

Dreški in grmeški župan pri deželnem prisredniku

Pred nedavnim sta šla dreški in grmeški župan v Trst k prisredniku za javna dela dr. Masuttu, da sta mu obrazložila koliko javnih del bi bilo potrebno izvesti v teh dveh komunih pod Kolovratom. Prisrednik je obljubil, da se bo zanimal kolikor je v njegovih močeh, da bo dežela takoj financirala vsaj najnujnejša dela.

Iz komunskega sveta

Na zadnjem zasedanju komunskega sveta so med drugim sprejeli tudi tri načrte za ureditev cest v Obenijah, Pačuhu in Klobučarjih. Poleg tega so sklenili, da bo dreški komun pristopil k industrijskemu konzorciju čedadskega okraja in da bodo prosili deželo za 19 milijonov lir posojila, ki jih bodo rabili za javna dela.

Romeo Rutar žrtev prometne nesreče

Težko smo se poslovili od Romea Rutarja, ko se je pred nedavnim izselil v Lajpacco pri Vidmu, ker je tam dobil delo, še bolj težko pa nam je bilo, ko smo se od njega pred kratkim poslovili za vedno, kajti iztrgala ga je od nas kruta usoda: postal je žrtev prometne nesreče. Ko je šel z biciklom na obisk k sestri, ki živi v vasi Camino, ga je podrl na tla nek avtomobil, ki mu je prizadel tako hude poškodbe, zaradi katerih je čez par dni umrl. Rutar je bil star komaj 42 let in je bil dober in pošten mož in zato ga bodo težko pogrešali. V Dreki zapušča priletnega očeta in brata.

V čedadsko bolnico so morali peljati tudi 72-letnega Franca Gariupa iz Topolovega, ker je tako nesrečno padel, da je dobil hude poškodbe po glavi in obrazu.

Dober lov

Zadnje čase je vedno več divjačine tudi po naših goz-

Kulturne in ekonomske zahteve ljudi Beneške Slovenije in Kanalske doline

(S prve strani)

doseganju naših pravic kot državljan republike.

V ta namen predlagamo naše začetne zahteve, razdeljene po točkah zaradi boljše preglednosti:

- 1) Uvesti v učne načrte šol v krajih, kjer prebivajo Slovenci, redne ure slovenščine, kakor se v slovenskih šolah na Goriškem in Tržaškem poučuje italijanščina; take učne ure bi morale biti uvedene v obveznih šolah, na učiteljski v Spetru Slovenov, v poklicnih šolah in tečajih, v otroških vrtcih, ki jih vodi ONAIRC.
- 2) Oddati učna mesta v krajih, kjer prebivajo slovenski prebivalci, prednost domačemu učnemu osebju, ki zna jezik učencev in je v njem usposobljeno.
- 3) Ukrene naj se, da se čimprej nadomesti poučevanje slovenskega jezika in književnosti na jezikovni fakulteti v Vidmu s stolico slovenskega jezika in književnosti.
- 4) Dežela, naj bo pobudnik za finančno pomoč prosvetno-kulturnim društvom raznih vrst, slovenskemu periodičnemu tisku videmske pokrajine, da bi se tako olajšal njihov razvoj in zagotovilo izhajanje, prav tako, kakor se postopa s krožki, raznimi društvi in tiskom v italijanščini.
- 5) S finančno in moralno pomočjo naj se podpre ustanovitev slovenske ustanove za etnografske, toponomastične, dialektalne, folklorne, zgodovinske študije v kakšnem središču, kjer živijo slovenski prebivalci.
- 6) Zagotovi naj se, da se bo nadaljevala praksa, po kateri vsaj nekateri uradni občini, kjer prebivajo naši slovenski prebivalci, znaajo in lahko občujejo z občinstvom v slovenskem jeziku.
- 7) Na osnovi stoletnih tradicij naj se ustanovi medobčinski organ (Dolinski svet, Konzorcij med občinami itd.) v območju, kjer prebivajo Slovenci, da bi tako mogli avtonomno reševati njihove skupne (upravne, ekonomske, socialne, etnične, kulturne) probleme.
- 8) Ker je znano, da so predeli, kjer živijo slovenski prebivalci, med najbolj zaostalimi in nizko razviti v deželi, je treba po-

skušati rešiti s posebnim ukrepom ad hoc (ki bi bil vnešen v splošni načrt razvoja dežele) ekonomske, socialne probleme naših okrajev.

Zato bi bilo treba najti način kako pričvrstiti naše brate na njihovo zemljo in tako s primernimi pobudami zmanjšati odtok ljudi, ki nas tare in zmanjšuje našo vitalnost kot Slovenci, ki se izgubljajo zaradi izseljevanja po vsej Evropi; v tem smislu bi morala dežela dajati pobudo za načrt valorizacije naših krajev z vsem tistim, kar vsebuje taka zahteva: načrt za turistični razvoj, načrt za razvoj in pospeševanje naših zasebnih

kmetskih podjetij, načrt organizacije za ustanavljanje raznovrstnih zadrug, načrt za pogozdovanje, valorizacija naših pašnikov in hidrogeološka reguliranja, proučiti možnosti morebitnega posega IRI, kakor se je napravilo v drugih zaostalih delih republike, da bi se tako zaposlila krajevna delovna sila, dati pobudo industrijski iniciativi za konzerviranje in predelavo sadja, omogočiti zaposlitev naših ljudi v bližini njihovih dolin.

Jasno se je treba zavedati, gospod predsednik, da sprejetje naših zahtev ne bo v ničemer pripomoglo narodnostnim pravicam, če se ne bo

hkrati zagotovila socialno-ekonomska podlaga teh prebivalcev.

Gospod predsednik, gotovo se boste prepričali, da ne izhajamo iz demagoških stališč, ko Vam predlagamo te točke naših zahtev.

Mislimo, da nam naše bitvanje in naša volja, da se razvijemo kot sestavni del slovenske skupnosti v Italiji, nalagata dolžnost pred zgodovino in pred bodočnostjo, da se ne odrečemo naši narodnosti, čeprav je bila naša zgodovinska pot različna od poti naših sobratov v goriški in tržaški pokrajini, medtem ko je skupni izvor, iz katerega izhajamo, ker poteka 1401 le-

to, odkar smo se izza Karpotov napatili, da si izberemo prebivališče v teh krajih. Podobna predpostavka ne predstavlja nevarnosti za nikogar, pač pa je izraz istega načela, za katerega so se borili najznamenitejši možje italijanskega Risorgimenta, to se pravi, da se moramo zavedati, kaj smo sami, če hočemo biti bratje z drugimi.

Zato, gospod predsednik, hočemo biti Slovenci, da bi lahko bili tudi boljši državljani republike, kolikor smo bili v preteklosti in to prav na podlagi uresničenja zahtev, ki jih predlagamo Vaši ljubeznivi pozornosti odobora, kateremu predsedujete.

Spomin na zgodovinsko zmago pred 26. leti v Dolenji Mersi v Šentlenarški dolini

V ponedeljek, dne 6. oktobra so se prebivalci iz Dolenje Merse zbrali v cerkvi in se spominjali hudih bojev, ki so tod divjali pred 26. leti in se zahvalili za zmago nad krvoločnimi Nemci.

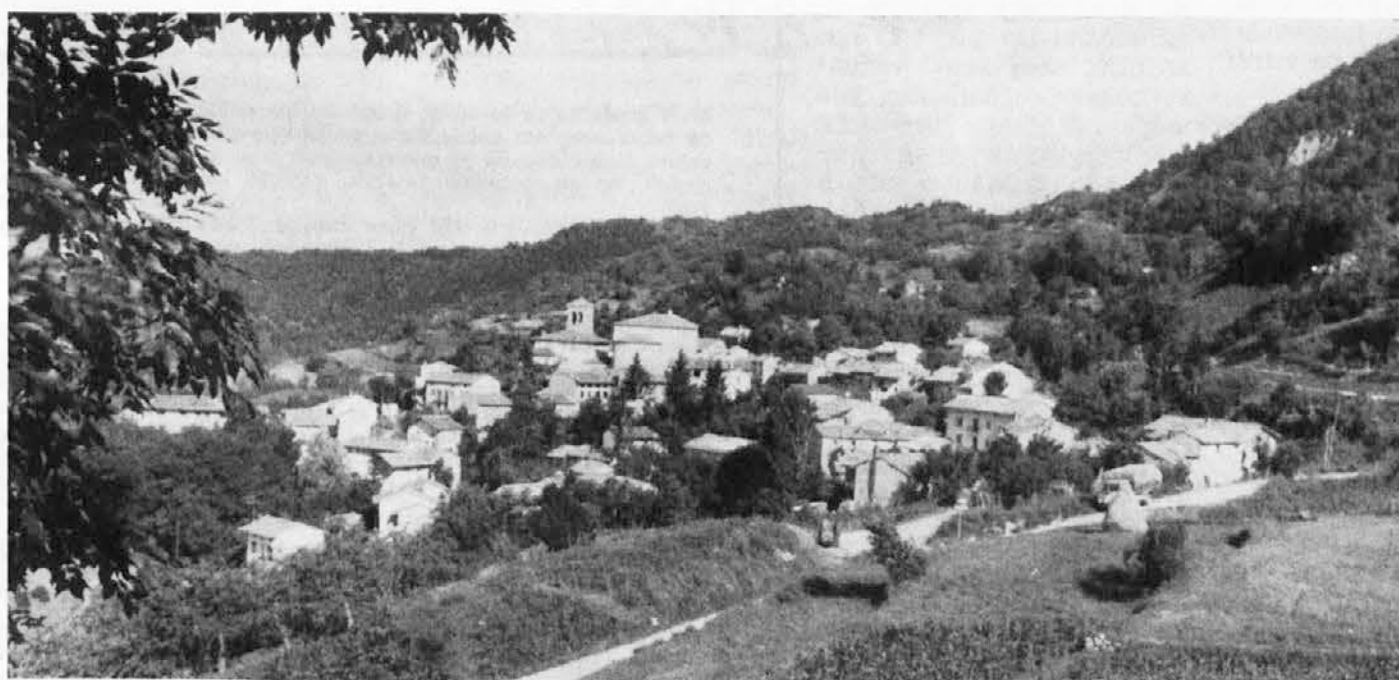
Nemci so namreč tistega dne prodrli z veliko silo iz Čedadu do Spetra. Poskušali so vdreti tudi v šentlenarško dolino, a pri Dolenji Mersi so jih napadli partizani. Nemške čete so streljale s topovi na partizane iz strojnega in brzostrelk. Poleg tega so slovenskim partizanom v Nadiški dolini vpadle v hrbet še znatne nemške sile, tisoč mož po številu, ki so prodrle do Landarja čez Vrh in Kragujevco. Toda Nemci niso računali z borbenim

razpoloženjem celotnega slovenskega prebivalstva Beneške Slovenije. Vsi prebivalci so postali partizani, zgrabili za orožje, zasedli okoli močne nemške skupine pozicije na bregovih, robovih gozdov in jarkih. Nemci so bili prisiljeni pod okrožajočim ognjem slovenskih beneških partizanov zabarakirati se med landarskimi hišami. Skušali so izliti svoj bes nad starčki, ženami in otroki v Landarju. Postavili so jih ob zid, da bi jih postrelili. Partizanski obroč se je vedno bolj ožil, njihov ogenj iz pušk in strojníc ni dal Nemcem, da se ganejo. Domači duhovnik je dokazal nemškemu komandantu nedolžnost talcev, ki so jih hoteli po-

streliti. Nemci so uvideli, da ne odnese nihče izmed njih žive glave, če se umažejo s krvjo nedolžnih žrtev. Medtem so prišla v naglici v Špeter nemška artilerijska pojačanja in so bruhala granate nad landarsko okolico. Pod zaščito topniškega ognja se je glavnina nemške sile umaknila s težkimi žrtvami proti Spetru in Čedadu. Tudi na ostalih odsekih te nemške ofenzive proti beneškim Slovincem so bili nemški napadi povsod zaustavljeni, odbiti in vrženi nazaj. Nemci so izgubili ta dan 200 mrtvih in imeli več sto ranjenih. Slovenski beneški partizani skoraj niso imeli izgub, ker so si izbrali poznejše pozicije, kjer jim Nemci niso

mogli do živega ne z napadi in tudi ne z artilerijskim ognjem. V strašni borbi se je vnelo nekaj hiš.

Dne 6. oktobra 1943. leta je ljudstvo Beneške Slovenije izpričalo, kaj zmore sloven napad prežet z željo po svobodi proti nadmočnemu, moderno oboroženemu tlačitelju. Tega dne so pa tudi dokazali, kako znajo braniti svojo svobodo in človečanske pravice proti zverinstvu fašizma in vsakršnemu narodnemu tlačitelju. Zato je 6. oktober zgodovinski dan za beneške Slovence, obenem pa tudi svarilo in pouk vsem, ki bi jih hoteli uničiti z raznarodovanjem in zapostavljanjem.

SUBID NAD AHTNOM - Ta hribovska vas je ena najbolj zapuščenih na področju ahtenskega komunuma. Od tu dalje vodi cesta v Prosnid, ki je pa zelo slaba in avtobus komaj vozi po njej. Avtobusno podjetje je že večkrat zagrozilo, da bo prekinilo s to progo, če ne bodo poskrbeli za popravilo in redno vzdrževanje te ceste. Prebivalci Prosnida so te dni podpisali pismo, ki so ga odposlali oblastem s prošnjo, naj vzamejo potrebne ukrepe

Koristni nasveti

Pred likanjem navlažimo perilo s toplo in ne mrzlo vodo. Topla voda hitreje hlapi kot mrzla, razen tega pa se perilo z njim hitreje in enakomerneje navlaži.

Posoda, ki jo nenehno uporabljamo za gretje vode, sčasoma znotraj dobi apnenčasto oblogo. Nastrgajte časopisni papir in vanjo vlijte močnega kisa ter pustite mešanico stati v posodi čez noč. Nato stene posode še zdrgnite s časopisnim papirjem in splaknite s čisto vodo. Če prvič ne boste uspeli, postopek večkrat ponovite.

Aluminijasta posoda je za čiščenje zelo občutljiva. Predvsem ne smemo pri čiščenju uporabljati peska, pač pa jo pomivamo v peni. V aluminijasti posodi ne smemo puščati ostankov jedi, posebno ne mleka, kislega zelja ali kisa.

Če ne morete stresti pudinga iz oblike, ga podrite za nekaj trenutkov v vročo vodo, potem pa bo šlo brez jeze.

Če nimate hladilnika, pa bi vseeno radi ohranili zelenjavo in surovo maslo dalj časa sveže, si pomagajte tako: Zelenjavo nadevajte v plastično vrečko in jo dobro zaprite. Vrečka se bo na notranji strani orosila in zelenjava ne bo zvenela. Vrečko položite v klet ali v shrambo na tla. Maslo dobro zavijte, vrečko pa napolnite do polovice z vodo in vanjo položite maslo. Močno zavežite in postavite v lonec ali kozarec. Naslednji dan vodo zamenjajte.

Če vam je kožnato torbico zmočil dež, boste njegove sledove odstranili tako, da torbico umijete z gobo, namočeno v mrzlo vodo.

Kolcanje preneha, če sesate žličko sladkorja z limoninim sokom.

Da preprečimo slab vonj pri kuhanju zelja, zadržuje, če mu dodamo nekaj kisa ali limone. S tem zelju izboljšamo tudi okus.

Mastne madeže v pečici plinskega štedilnika bomo z lahkoto očistili z drobnim soljo.

Trdo meso postane mehkejšo, če mu dodamo malo konjaka.

Zgodovina gradov Beneške Slovenije

Patriarh Ivan Moravski je začel Zavornjane preganjati, ker se mu je zdela njihova priljubljenost na Furlanskem prenevarna patriarhovi časti. Tristan Zavornjan in drugi zarotniki so zato ubili leta 1394. patriarha in čeprav je bil Tristan zaradi tega zločina izobčen iz cerkve, so ga Videmčani izbrali za svojega mestnega poglavarja. Kot tak je zelo podpiral namene Benečanov, uničiti patriarhovo oblast in podjarmiti vso Furlansko. Benečani so ga imenovali leta 1402. svojim generalnim kapetanom s 500 dukati letne plače. Ko je leta 1411. začel cesar Sigmund vojno z Benečani, je furlanski parlament pregnal Tristana in vso njegovo rodovino in ukazal zapleniti njihovo premoženje. Zavornjani so se kljub temu hrabro držali in ovirali Sigismunda, da ni mogel prodrati v beneško ozemlje. Ko je pa prišel Sigismund leta 1412. z novo vojsko na Furlansko, so se polastili njegovi pristaži rodnega gradu Zavornjanov in ga do tal podrli. Mesto tega so jim dali Benečani

pridobljeno Latisano in ko so končno zmagali, so prisilili Videmčane, da so morali povrniti Zavornjanom vso storjeno škodo. Leta 1430. so se preselili Zavornjani v Videm in začeli stalno bivati v tem mestu. V furlanskem parlamentu so imeli številko 27 kot črnejski gospodje. Na ščitu so nosili srebrn grb s črnim trakom, navpično razpodeljen v dva enaka dela. Svoja posestva so imeli v vaseh Krnahta, Obenje, Krnica, Brezje, Ramandol, Torlan, Kanalič in v Zompitti del Roiale.

TARCENT je imel dva grada: gorenji «sv. Lovrenca» iz polovice XII. stoletja in dolenji «il Chistielat», ki sta bila nekaj fevda norimberških gradnikov. Uživali so ju Kaporjaki, ko so pa ti izumrli pa njihovi sorodniki Frangipani. Ker pa so bili Kaporjaki akvilejski vazali, je zahteval patriarh Tarcent nazaj kot izpraznjen fevd. Plemiči Frangipane so zamudili prositi za novo podelenje in zato ga je izročil gradnik Friderik leta 1311. Konradu Austeinu, a ta se ni mogel polastiti Tarcenta, ki je ostal tako Kaštelcem. Ti so sezidali v drugi polovici XIII. stoletja spodnji grad na griču Coja, katerega pa je dal patriarh Nikolaj leta 1352. do tal podreti za kazen, ker se je tudi Franc Castello udeležil uboja patriarha Bertranda. Od gorenjega gradu se danes komaj še vidijo sledovi, dolenjega pa so leta 1384 pozidali in ga tudi razširili. Stari tarcentški grad imenujejo tudi «Castello di Coia».

Grad **PRAMPERG** pa leži severozahodno od Tarcenta proti Rtinju. Pod te gospode so spadali Gorjani, Placarji, Flipan in morda tudi Breg, ker se v starih listinah omenjajo tudi «breški plemiči». Pramperška rodovina je spadala med prve furlanske vazale in med najimenitejše roparske viteze, tako da jih je moral patriarh Rajmund della Torre leta 1292. preklicati, z njimi vred pa tudi Vilalte, Humince in druge. Ko so se leta 1309. uprli furlanski plemiči zoper patriarha in jih je ta potolkel pri Manjanu, je bil tudi Henrik P. ujet in obglavljen. Leta 1317. so se Prampergi in Vilalti združili proti novemu patriarhu in še predno, so vedeli, kdo bo izvoljen. Patriarh Pagano della Torre jih je zato poklical na odgovor, a moral jim je dati «veliko spremljevalno pismo». V Huminu so imeli svojo palačo in vplivno besedo v mestnem svetu.

Pramperžani so bili tudi goriški vazali; grof Henrik II. je povzdignil Henrika P. v Vidmu za viteza in Nikolaju P. je dal celo svojo hčer za ženo. Grad se je ohranil tudi po padcu akvilejskega patriarhata.

Pod tarcentško gosposčino so spadale vasi: Koja, Čižerje, Mala Mažerija, Štela, Podbrdo, Ter in Brdo.

S tem smo opisali zgodovino vseh gradov Beneške Slovenije katerim so bili več ali manj podložni beneški Slovenci.

(Konec)

za naše mlade bralce

Psiček Hovhov in Jagababa

Maček, petelinček in kužek so nekoč živeli družno v lepi koči. Petelinček je zgodaj budil, maček je hodil na lov, a kužek je čuval dom.

Nekoč sta se odpravljala maček in petelinček z doma. Rekla sta psičku: «Kužek, varuj dom, da nam kdo česa ne ukrade. A če pride Jagababa in bi štela naše žličke, molči in ne zini nobene!».

«Prav!» je odgovoril psiček.

Maček in petelinček sta odšla, kužek je sedel na zapeček in strigel z uhlji, da bi boljše slišal. Naenkrat — kdo ve, odkod se je vzela, kako je prišla — je stala hudobna Jagababa ob njem in premetavala žličke: «Ta žlička je mačkova, ta od petelina, a ta od kužka butastega!».

Kužek se ni mogel zdržati. Zarenčal je: «Jagababa, pusti mojo žličko pri miru. Ti si trapasta, ne pa jaz!».

Tisti hip ga je Jagababa že zgrabila. Zajahala je metlo, položila kužka predse in hotela sfrčati skozi vrata. A kužek se je otepal in vpil: «Maček, reši me, petelinček, pomagaj!».

Maček in petelinček sta slišala vpitje in koj sta bila v koči. Maček je skočil na Jagababo in jo začel praskati in grizti, a petelinček jo je s kljunom kljuval v nos. Jagababa je izpustila kužka in odletela na svoji metli.

Drugega dne sta maček in petelinček morala spet z doma. Zabičala sta kužku, naj molči, če pride Jagababa. A tudi zdaj ni mogel kužek molčati in tovariša sta ga morala spet rešiti.

Tretjega dne pa sta morala maček in petelinček daleč proč. «Kuže», sta rekla, ko sta odhajala, «danes greva daleč in ne bi ti mogla na pomoč, če bi te vzela Jagababa. Zato pa molči, če pride Jagababa. Ne zini nobene, naj dela, kar hoče. Če boš molčal, ne bo imela nobene moči!» In sta šla.

Kamenček sreče

Daleč tam za gorami v deveti deželi je živel mogočen kralj. Imel je sina, ki si je želel prave zadovoljnosti in sreče. Zato je zamišljeno posedal v sobi in strmel skozi okno v daljavo.

Nato se je domislil. Poslovil se je od doma in se podal na pot. Šel je po svetu. Pot ga je peljala v temen gozd, kjer ga je zajela noč. Vlegel se je pod košato drevo.

Pa pride mimo neka starica ter ga vpraša kod in kam. Kraljevič ji pove, da išče zadovoljnost in srečo. Starica mu svetuje, naj si poišče kamenček sreče.

Iz gozda pride mladenič v lepo mesto. Mestno življenje ga objame, toda kamenčka sreče nobeden ne pozna.

V bližini mesta zagleda kraljevič na hribu mogočen grad, ki je lepši od domačega. Prepričan, da bo kamenček sreče našel v gradu, se napoti tja. Kralj mu razka-

Kužek sede na zapeček in posluša. Naenkrat — od kod se je vzela, kako je prišla — Jagababa je stala ob mizi in premetavala žličke: «Ta žlička je mačkova, ta od petelina, a ta od kužka trapastega!».

Kužek je požrl jezo in molčal. Jagababa pa drugič šteje: «Ta žlička je mačkova, ta od petelina, a ta od kužka butastega!».

Kužek je še bolj požrl jezo in ni znil nobene. Jagababa je tretjič štela: «Ta žlička je mačkova, ta od petelina, a ta od kužka zabitega!». Zdaj se kužek ni mogel več zdržati in je zalajal: «Pusti, Jagababa, mojo žličko pri miru. Ti si zabit pa trapasta in butasta, ne pa jaz!».

Komaj je kužek znil, že ga je zgrabila Jagababa. Potisni-

la ga je v vedro, sedla na metlo in odfrčala z njim na svoj dom. Tam je zakurila peč, in ko je peč žarela, je velela kužku:

«Pridi, kužek, vlezi se lepo na lopar!».

Kužek se je vsedel na lopar. Ena noga mu je bingljala navzdol skoro do tal, s sprednjima pa se je skoro dotikal stropa.

Jagababa je rekla: «Ne tako, kužek, ne tako!».

«Kako pa?» se je delal kužek nevednega. «Pa mi, Jagababa, pokaži, kako!».

In se je Jagababa vlegla na lopar, da pokaže kužku, kako. Tedaj je kužek zgrabil za lopar in porinil čarovnico v peč. Potem se je vrnil k svojima tovarišema in nihče več jih ni nadlegoval.

Volku in lisici

Volk in lisica sta se zmenila, da gresta v svet. Lisica reče: «Ti boš same tolstе zajčke lovil, jaz bom pa mlade putke kradla». Dobro volje sta odšla. Vse sta pretaknila, gore in doline prehodila, a ni bilo ne zajčkov ne putk. Navsezadnje sta še zašla. Tri dni in tri noči nista videla žive duše in hudo sta bila lačna. Pa zaslišita godbo. Gledata in poslušata. Pa vidita ob gori lepo hišo. Zelo sta bila srečna in lisica takoj ugane: «Svatba je tam, hitro pojdiva! Volk, ti pojdi v hlev in tam ovčko zakolji, jaz si bom pa v hiši kaj poiskala».

Volk je šel v hlev. Lisica je pa smuknila skozi kuhinjo v hišo in sedla na peč. Na peči je stala skleda z godljo. Za mizo so sedeli svatje, jedli in pili. Vse polno dobrih jedi je tam bilo, pečenih pišk, račk in prašičkov, potičk in kolačkov. Lisica ni dolgo čakala, sline so se ji cedile, in zaklicala je: «V hlevu je tat!» — Go-

stje se spogledajo, odkod ta glas? Potem jedo naprej. Še enkrat zakliče lisica: «V hlevu je tat!». Svatje vstanejo. Vsak vzame ali nož ali vile, sekuro ali lopato in gredo v hlev. Tam je ravno volk lepo ovčko pograbil — tedaj pa planejo vsi po njem in ga tolčejo in bijejo. Ves pretepen in krvav, le malo še živ, jim pobegne.

Medtem je pa skočila lisica izza peči na mizo in je kar od kraja vse pojedla. Ko so se gostje vrnili, je urno skočila za peč. Ti pa strmijo: «Saj smo vendar ravnokar pregnali tatu, kdo je pa vse z mize pojedel?». Pokličejo kuharico in vprašajo, kdo da je bil v sobi. A ona ni nikogar videla. Poto-laži jih, ter jim nanosi znova vso mizo polno jedi.

Lisica pa je pomočila glavo v skledo z godljo, ki je stala na peči, ter smuknila iz hiše. Na travniku je našla volka, ki je bil ves krvav in je stokal. Lisica pravi: «Kaj stokaš, mene pogledj, možgani mi silijo iz glave», ter mu pokaže glavo, ki je bila vsa pomazana z godljo. «Nesi me vendar preč!».

Volk se brani: «Ves sem pretepen in lačen, da komaj hodim!». Lisica ga tolaži: «Nesi me, pa ti bom pokazala potoček, v katerem je sirček». Volk jo s težko muko odnese. Lisica pa mrmra pred se: «Bolni zdravega nese!» — «Kaj praviš?» vpraša volk. «O, nič, vse me boli, kar meša se mi!». Čez nekaj časa zopet mrmra: «Bolni zdravega nese!» Takrat pa volk razume in vrže lisičo na tla. No, pa sta bila že pri potočku.

Lunica je tako lepo svetila, da se je videlo kamenje v potoku. Pravi lisica: «To je sir! Kar pij, pa boš prišel do njega». Volk pije, pa ne izpije do dna. «Ne morem več!» zastoka. «Močno požiraj, glavo pa globlje v vodo porini!» — Volk, ves lačen, uboga in se toliko vode napije, da se razpoči.

Zvita lisica pa še vedno veselo živi.

Marinka in šola

Za šolo je dorasla Marinka to jesen. ne bo več mucke pasla in medo ni več njen.

Pa kaj bi z njim počela, zdaj drugih je reči: tu puščica je bela in svinčniki lepi

in knjiga, kjer so slike. usnjena torbica in barvice velike in kaj še drugega!

S tem v šolo bo hodila, belila si glavo, kaj, kakšna so ločila, kaj A je in kaj O.

A njena punčka mala jokala bo po njej; Marinka se igrala ne bo več z njo kot prej.

LENI KOS

Po bolgarski narodni priredil T. Batageli

Kos zelo rad zoblje grozdje.

Ko so obrezovali trte, so ga prosili, naj pride pomagat.

«Ne utegnem; pravkar si pletem gnezdo!» je odgovoril in zažvižgal.

Treba je bilo okopati vinograd; zaprosili so kosa za pomoč.

«Ne morem, nesem jajčka», se je izgovoril.

Prišel je čas škropljenja trte in poklicali so kosa na pomoč.

«Uh, pravkar valim in ne utegnem», je dejal.

Poklicali so ga tudi tedaj, ko so vezali trtje.

«Kako bi, saj moram mladiče pitati!».

Približal se je čas, ko je treba vinograd opletati.

«Ne morem, ne utegnem», se je otepal kos. «Kosiči so še majčkeni. Če jih zapustim, mi poginejo od lakote».

Grozdje je dozorelo. Povalili so kosa na trgatve.

«Oh, zdaj pa, zdaj! In tudi družino pripeljem s seboj!».

HRIBČEV GREGEC

PO POVESTI VENCESLAVA WINKLERJA

37. V gradu so se še vedno držali. Ko sta prišla na odprt svet, sta videla, kako ga Turki naskakujejo. Vse rdeče jih je gomazelo pod gradom, plezali so po nerodnih lestvah, razbijali po vratih.

Ljudje na obzidju so bili kakor mravlje. Tekali so sem in tja, sipali so med Turke kamenje, vrelo vodo, spuščali hlode. Vmes je ves čas zvonil zvon v mali grajski cerkvi. Stirje stolpi stoji nepremično, izza zidov so se zdaj pa zdaj zablesale kmečke kose.

«Dobro, le po njih!» je vzkliknil oskrbnik Andraž. Divje je potresel z rokami in skoraj tulil. Grad je v nevarnosti in njega ni zraven. Zena in oba otroka sta na hribu in jokajo za njim. Kaj bo z njimi! Šele sedaj je spoznal prav svoj brezupen položaj.

38. «Cekin vsakemu možu, če vzdržite!» je tulil v breg. Mlad Turak, ki je ostal poleg njega, ga je razumel. Udaril ga je z bičem po ustih. Bič je zadel komaj zacejeno rano. Sveža kri je oblila oskrbnika. Gregec pa je prepadel gledal: Turki ne gledajo razločka med oskrbnikom in med kmeti.

Od gradu je odmevalo vpitje. Po bregu se je valilo kamenje, ki so ga metali čez obzidje na vzpenjajoče napadalce. Padajoči so krili z rokami, grebli po zidovju, na njihova mesta so stopali novi. Marsikdo se je ranjen umaknil in iz daljave opazoval divjanje.

«Gradu pa le ne bodo», je trepetal Andraž. «Dobro delate, fantje! Pazite na vrata!» je vročično goščal in si brisal okrvavljeni obraz.

39. Tedaj je privihrala po poti zadnja gruča. Na čelu je jezdit močan, bogato opravljen poveljnik. Srdito se je oziral na vse strani, gledal grad in majal z glavo. Vrvenje pod zidovi ni ponehalo. Zajezdil je navkreber, stal nekaj časa v bregu, kot da bi premišljeval, nato pa se je ozrl po hribih in po nebu. Potem se je obrnil k nemu od svojih spremiljevalcev: «Pokličite Husein agot!».

Spremljevalec se je pognal po poti in se kmalu vrnil z upehanim Turkom, ki je slabotno pozdravil in odkimal z glavo:

«Alah nam še ni dodelil zmage». «To je vse?» je suho dejal poveljnik. «Vse», je drhte odgovoril Husein aga.

40. Poveljnik je še nekaj časa opazoval boj. Ledeno se je smehljaj in odkimaval. Gregec je razločil, kako so Turki šepetali o Malko begu in zadrževali sapa.

To je torej Malko beg. Oskrbnikov obraz je dobil zasmehljaj izraz. Briga njega Malko beg. Naj bo, kdor hoče, tudi on si bo polomil zobe ob Nadlišku. V silnem naskoku so gomazeli Turki po obzidju. Velika zastava s polmesečem je zmagoslavno zaplapolala. Pretresljiv krik je zaoziral po hribu, odgovorilo mu je zategnjeno vpitje oblegancev. Kot da sta pljusnila dva valova drug ob drugega, se je zablesčalo na hribu nešteto kos in mečev.

Trenutek kasneje ni bilo nikogar več na obzidju. Turki so se umaknili...